

BÖLÜM 12

STOMAL KOMPLİKASYONLAR VE HEMŞİRELİK BAKIMI

Serpil YÜKSEL¹

GİRİŞ

Stoma, gaita veya idrarın deri yüzeyine yönlendirilmesi için cerrahi girişimle kalıcı veya geçici olarak oluşturulan bir açıklıktır (1-3). Doğru şekilde oluşturulan stomalar hastanın yaşam kalitesini önemli ölçüde iyileştirebilir, herhangi bir kısıtlama olmaksızın normal yaşamına devam etmesine olanak sağlayabilir ve komplikasyon riskini azaltabilir (4-6). Ancak, çeşitli faktörlerin etkisiyle oluşan stoma kaynaklı komplikasyonlar, hastanın fiziksel ve psikolojik sağlığını, iş ve sosyal yaşamını olumsuz etkilemekte, yaşam kalitesini azaltmakta, taburculuğunu geciktirmekte, tedavi ve bakım maliyetini artırmaktadır (2,4,7-10). Cerrahi teknik ve stoma bakımındaki gelişmelere rağmen stomalı hastaların üçte birinde (3), acil birime başvurmalarına, hastaneye yatmalarına ve tekrarlı cerrahi girişim geçirmelerine neden olan komplikasyonlar gelişebilmektedir (2,5,9,11-13). Bir çalışmada, stoma kaynaklı komplikasyon gelişen hastaların hastaneye tekrar yatma olasılığının 6.92 kat daha yüksek olduğu belirlenmiştir (3). Stomanın tipi ve açılma nedeni ne olursa olsun, stomalı bir hastanın ameliyat sonrası iyileşmesi ve günlük yaşamına dönmesi, stoma kaynaklı komplikasyonların önlenmesine, erken dönemde tanınmasına ve tedavi edilmesine bağlıdır (9,10).

İNSİDANS VE RİSK FAKTÖRLERİ

Stomal komplikasyonlar genellikle ostomi cerrahisi sonrası ilk yılda, karın duvarındaki değişiklikler veya uygun olmayan stoma bakımı nedeniyle oluşmaktadır

¹ Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği AD., serpilyukse177@gmail.com

Şekil 13. Peristomal varis¹⁹

SONUÇ

Stoma oluşturma, sık uygulanan bir cerrahi girişimdir. Stomalı hastalarda, yaşam kalitesini azaltan ve stomaya uyumu olumsuz etkileyen komplikasyonlar görülebilmektedir. Bu komplikasyonların önlenmesinde ve erken tanılanmasında anahtar role sahip olan stoma ve yara bakım hemşiresi, stomal komplikasyonların oluşumunda etkili faktörleri ve önleme girişimlerini bilmeli ve bu komplikasyonları değerlendirebilmelidir. Komplikasyonların önlenmesi veya azaltılması, stoma işlevini iyileştirerek hastanın stomasını kabullenme sürecini hızlandıracak ve yaşamını mümkün olan en kaliteli şekilde yaşamasına olanak sağlayacaktır.

Teşekkür

Kitap Bölümünde arşiv fotoğraflarının kullanılmasına izin veren Ege Üniversitesi Hastanesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi Genel Cerrahi Anabilim Dalı Başkanı'na, Stoma ve Yara Bakımı Hemşirelerine ve Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi Evliya Çelebi Eğitim Araştırma ve Hastanesi Genel Cerrahi Anabilim Dalı'na teşekkür ederim.

KAYNAKLAR

1. O'Flynn SK. Care of the stoma: Complications and treatments. *British Journal of Community Nursing*. 2018; 23(8): 382–387. doi: 10.12968/bjcn.2018.23.8.382
2. Babakhanlou R, Larkin K, Hita AG, et al. Stoma-related complications and emergencies. *International Journal of Emergency Medicine*. 2022; 15(1): 1–9. doi: 10.1186/s12245-022-00421-9
3. Harilingam M, Sebastian J, Twum-Barima C, et al. Patient-related factors influence the risk of developing intestinal stoma complications in early post-operative period. *ANZ Journal of*

¹⁹ Tomizawa Y, Sakuraba A, Pekow J. Parastomal variceal bleeding attributed to obstructive pathology successfully treated by percutaneous variceal embolization. *ACG Case Reports Journal*. 2014; 1.4: 217. doi:10.14309/crj.2014.58.

- Surgery*. 2017;87(10), E116-E120. doi: 10.1111/ans.13397
4. Krishnamurty DM., Blatnik J, Mutch M. Stoma complications. *Clinics in Colon and Rectal Surgery*. 2017;30(03):193–200. doi: 10.1055/s-0037-1598160
 5. Ambe PC, Kugler CM, Breuing J, et al. The effect of preoperative stoma site marking on risk of stoma-related complications in patients with intestinal ostomy—A systematic review and meta-analysis. *ColorectalDisease*. 2022; 00:1–14. doi: 10.1111/codi.16118
 6. Correa Marinez A, Bock D, Carlsson E, et al. Stoma-related complications: A report from the Stoma-Const randomized controlled trial. *Colorectal Disease*, 2021; 23(5): 1091–1101. doi: 10.1111/codi.15494
 7. Steinhagen E, Colwell J, Cannon LM. Intestinal stomas—postoperative stoma care and peristomal skin complications. *Clinics in Colon and Rectal Surgery*. 2017;30(3): 184–192. doi: 10.1055/s-0037-1598159
 8. Dellafiore F, Caruso R, Bonavina L, et al. Risk factors and pooled incidence of intestinal stoma complications: Systematic review and meta-analysis. *Current Medical Research and Opinion*. 2022; 1–27. doi: 10.1080/03007995.2022.2081455
 9. Carville K, Haesler E, Norman T, et al. A consensus on stomal, parastomal, and peristomal complications. *Advances in Skin & Wound Care*. 2022; 35(8): 435–441. doi: 10.1097/01.ASW.0000833620.47017.80
 10. Yaşar Z, Üstündağ H. Stomal hastaların yaşam kalitesi ve öz yeterlilik düzeylerinin belirlenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2021; 8(1): 107-115. doi: 10.34087/cbusbed. 813080
 11. Ferrara F, Parini D, Bondurri A, et al. Italian guidelines for the surgical management of enteral stomas in adults. *Techniques in Coloproctology*. 2019; 23(11): 1037–1056. doi: 10.1007/s10151-019-02099-3
 12. Wound O. WOCN Society clinical guideline: Management of the adult patient with a fecal or urinary ostomy—An executive summary. *Journal of Wound Ostomy & Continence Nursing*. 2018; 45 (1):50–58. doi: 10.1097/WON.0000000000000396
 13. Ambe PC, Kurz NR, Nitschke C, et al. Intestinal ostomy: Classification, indications, ostomy care and complication management. *Deutsches Ärzteblatt International*. 2018; 115(11): 182–187. doi:10.3238/arztebl.2018.0182
 14. Butler DL. Early postoperative complications following ostomy surgery: A review. *Journal of Wound Ostomy & Continence Nursing*. 2009; 36(5): 513–519.
 15. Finlay B, Sexton H, McDonald C. Care of patients with stomas in general practice. *Australian Journal of General Practice*. 2018; 47(6): 362–365.
 16. Roveron G, Barbierato M, Rizzo G, et al. Italian guidelines for the nursing management of enteral and urinary stomas in adults: An executive summary. *Journal of Wound Ostomy & Continence Nursing*. 2021; 48(2), 137–147. doi: 10.1097/WON.0000000000000745
 17. Hendren S, Hammond K, Glasgow SC, et al. Clinical practice guidelines for ostomy surgery. *Diseases of the Colon & Rectum*. 2015; 58(4): 375–387. doi: 10.1097/DCR.0000000000000347
 18. Pittman J. Stoma Complications. In: Carmel J, Colwell J, Goldberg M (eds.), *Wound, ostomy and continence nurse's society core curriculum: ostomy management*. Philadelphia, PA: Wolters Kluwer; 2016. p. 191–199.
 19. Chabal LO, Prentice JL, Ayello EA. Practice implications from the WCET international ostomy guideline 2020. *Advances in Skin & Wound Care*. 2021; 34:293–300. doi: 10.1097/01.ASW.0000742888.02025.d6
 20. Burch J. Management of stoma complications. *Nursing Times*. 2011; 107(45): 17–20.
 21. Stott C, Fairbrother G. Mucus and urinary diversions. *World Council of Enterostomal Therapists Journal*. 2015; 35(4): 36–41. doi:10.3316/informit.661269647397991
 22. Pallan A, Dedelaite M, Mirajkar N, et al. Postoperative complications of colorectal cancer. *Clinical Radiology*. 2021; 76(12): 896–907. doi: 10.1016/j.crad.2021.06.002